

HETILAP.

Gazdászati, müipari és kereskedelmi folyóirat.

Megjelenik hetenkint egyszer
Szombaton másfél iven.

Ára három hóra helyt 2 f. —
Postáni szétküldéssel 2 f. 20.

Jelentések ára soronkint 3 p. kr.

Tartalom: Az erdélyi gazdasági egyesület. — Angol mezei gazdaság. — Vidéki levelek. — Gutta percha, Lögyutacs, Fa-mosaik. — Kolozsvári napló. Hírfüzér. — Elegytár. Gazdasági hírek. —

KOLOZSVÁR oct. 29.

A földbirtok soha sem birhatott nagyobb jelentőséggel magyar ember előtt, mint napjainkban; s még is sok erdélyi magyar gazda tán soha sem fordított oly kevés gondot birtokára, mint a közelebbi időkben, minek káros következménye tagadhatatlanul az egyes családokban a családok összességét is érzékenyen érdekli.

A munkássági csökkenőség soha semmi körülmények közt nem helyeselhető, annál kevésbé akkor, midőn mindentéle érdekeink életkérésének megoldása igényli kitartó munkásságunkat.

Munkásságunk mozgalmá nem lehet oly természetű, mint a sziv verési mozgalmá, mely azonnal megszűnik, mihelyt a vért megszokott kerengési útjából más utra vezetik. A nemzetek életfaja, mint minden élőfa a természetben több utakon szivja magába az éltető tápanyagot. Ha leveleit lemetszik s a levegő tápanyagai bészivásától eképp megfosztják, gyökerei által sajátítja el azokat, hogy hiányzó leveleit is regenerálja s rendeltetése czélját — a virágzást és gyümölcsözést végrehajtsa.

Europa legnagyobb részében jelenleg azon elv kezd lábra kapni, hogy az anyagi érdekek fejlesztése által kell a népek jóllétét eszközölni. Ezen elvet kell nekünk is felfogni. Mivel pedig nálunk a legáltalánosabb kulfő, melyből a lakosság legnagyobb része minden vagyonát meríti, a földbirtok, anyagi érdekeink fejlesztését leginkább e teren kell munkába vennünk, erre kell munkásságunk főbb erejét forditanunk.

Nekünk életünk szivgyökeréül tagadhatatlanul a birtokot, jelesen pedig a földbirtokot kell tekintenünk. Ezen nézetben voltak őseink, midőn mély országlási tapintattal a birtoknak oly kitünő szerepet adtak a nemzeti élet szervezetében.

De fájdalom, az utódok legnagyobb része őseink ama bölcis intézményének nagy jelentőségét vagy nem fogta fel kellőleg, vagy szem elől eltévesztette; mert a helyett, hogy magát az előfát tisztogatás és szorgalmas ápolás által erősítette volna, inkább csak árnyoló lombjait akarta rendezni; a helyett, hogy magát az alap-tételt törekedett volna felkarolni, munkás erejét inkább csak a corollarium, a következmény kibányászására pazarolta; világosabban mondva, a földbirtok-adta jogok és kedvezmények gyakorlatában magát a birtokot kimerítette s gyakran eltemette; a kamatért a tőkét áruba bocsátotta.

Egészen ellenkező eredménnyel találkozunk oly országokban, hol a földbirtokos osztály a helyszerű institutiok által úgy szólva a magán-életre lévén utalva, okszerű gazdálkodás, okos bérházások, belterjü iparos intézkedések s számitó szakismeret vezette kormányzás által a földbirtok értékét, s évenkénti jövedelmeit magas fokra emelte, s jólrendezett életmódja által anyagi s ezzel párosulni szokott szellemi ereje sulyat mindinkább gyarapítván, az álladalmi élet szervezetében oly szilárd és nyomatékos állást vivott ki magának, hogy ezen osztály erkölcsi és politikai sulya az érdekek által vezényelt országlatban csaknem döntő szerepet viszen.

A földbirtok régi corollariumát az idő kitörölte ugyan, de azért, bárminő institutiok között, a földbirtok erkölcsi és statusgazdasági sulya még is megmaradt, s szélesen kiterjedő földbirtokos osztályá hazánknak közmunkássághoz szokott erejét saját és közös hazánk javára szintugy felhasználhatja, mint a politikai tényezés időszakában; s ezt tennie földbirtokkal öröklött kötelessége.

Ezen családí és egyszersmind hazafiui kötelesség mindenek felett sürgetőleg parancsolja, hogy a magyar földbirtokos földbirtokát s általában minden anyagi viszonyait úgy rendezze s intézze, hogy ebből felmerülő évenkénti jöve-

delmei szaparodván, képesítsék őket az álladalom által igénybe vett rovatok hordozása mellett családi szükségait teljesen fedezni, a netalán ránehéző adósságokat törleszteni, s ezen felül okos életmód által még bizonyos feleslegre is szert tenni, hogy így magának kényelmes és független állást biztosítván, szellemi munkásságát is függetlenül szentelhesse a kor kívánatai létrehozására, a hazafiság szabta kötelességek teljesítésére.

A nagy birtok mindig nagy befolyást gyakorlott fajunk sorsa intézésében; és ki volna oly rövidlátó, vagy tán elfogult, ki át ne látná, hogy bizony a jelen institutiok alatt is azok tehetnek legtöbbet fajunk jövője biztosítására, kiknek nemzeti létünk alapja, a birtok nagyobb mennyiségben van kezeik között. Ezek vannak hivatva, hogy a fejlődő gazdaság életre való eredményeit felkarolván, honfitársaik között kelendővé, fogamatossá tegyék, a találós ész új felfedezéseit a gyakorlati kísérlet költségei hordozása által meghonosítsák, a munkakönnyítő gépeket első alkalmazásuk által terjesztik, a gazdasági állatok nemesítésében példányképpen előjárjanak, szóval az okszerű gazdaságban világitó szövetség gyanánt szolgálván, eszközölkék, hogy anyagi érdekeink fejlesztésében a legnagyobb munkásságot és erőmegfeszítést fejtsenek ki kisebb birtokosaink is, hogy így a kitűró szorgalom és nélkülözés közös gyümölcseivel a birtokot s ezzel fajunk jövőjét biztosítsák.

Azon földbirtok, mely a magyar földbirtokosok kezében van, elvitázhatatlanul tulnyomó részét teszi hazánknak, mely egészséges égályánál s a természet által gazdagon ráruházott kedvezményeknél fogva az anyagi jólét elemeivel nagy mértékben bírván, csupán tőlünk függ, hogy egyesített munkásságunk, ernyedetlen szorgalmunk s vezéresillag gyanánt szolgálendő szakismeretünk által oly virágzóvá tegyük, mint a birodalom bármely tartománya, vagy Europa bármely országa, s e hon sorsa intézésére anyagi és erkölcsi tulsúlyunk által döntő befolyást gyakoroljunk.

A magyart — ismételjük — a gondviselés létele alapjával — földbirtokkal gazdagon megáldotta, a természet a földbirtokot kedvezményekben bőven részesítette; a magyar minden jóra, szépre és hasznosra képes tehetségekkel fel van ruházva; mindenre képes ha akar; ennél fogva csak szilárdul akarnia kell, hogy magának és hazájának az őtet illető erkölcsi súlyt a széles birodalomban megszerezze.

Ámde egyenként, szétszórva a nagy feladat

megoldását bajosan eszközölhetni; mert meglehet a kitűró szorgalmat igénylő munka, az országos anyagi jólét eszközlése az egyesek némelyikét visszajeszti, másokat csekély siker után kimerít; de az egyesített erő, elhatározott közmunkásság a célra vezető útból az akadályokat félregördíti; egyesülve, egymást lelkesítve s kölcsönösen segítve bizonyosan célra jutandunk. Egyesüljünk tehát életkérdésünk megoldására; egyesüljünk gazdaságunk fejtsése s felvirágoztatása végett, hogy földbirtokunkat megőrizzük a magunk s maradékaink számára, hogy földbirtokunk értékesítése által fajunk erejét, súlyát és tekintélyét növeljük s bármely jövendőre nézve biztosítsuk.

És e tekintetben nem szükség, hogy valami újat kezdjünk. A tüzhely, mely körül csoportozzunk, már rég fennáll, csak a közelmúlt viszontagságai oszlattak szélyel köréből. Értem az erdélyi gazdasági együletet. Ezen hazai intézetünk, mely fejedelmi szentesítést nyert szabályai alatt e mai napig folyvást létezik, soha sem volt annyira szükségelve, mint éppen a jelenben; s meg nem foghatjuk, mi tudja motiválni, hogy éppen a szükség korszakában alszik. Hazánk és fajunk nagy érdeke követeli, hogy ezen gazdasági egyület reorganizálván magát, újból kezdje meg functioját, fogja fel a földbirtok nagy jelentőségét, fogja fel, hogy fajunk előfaja a földbirtokból szivja éltető tápnedvét, tehát valamint a földbirtok értékesítése fajunk felvirágzását, úgy amannak súlyedése ennek hanyatlását vonja maga után. Álljon elő és élére a nagy feladat megoldásának — az országos anyagi jólét eszközlésének.

Az angol mezei gazdaság.

A birtokviszonyok, jelesen pedig a földbirtok elosztása Angliában nem oly különböző mint nálunk. A földbirtok legnagyobb része a nemesesség birtokában van, a mely saját érdekeire nézve leghasznosabbnak tartja, földbirtokát haszonbérlok által kezeltetni. Ott oly kis birtok, minöket nálunk a közföldmivesek bírnak és művelnek, aránylag nagyon kevés van, s a melyek vannak is hovátovább mind inkább apadnak, minthogy a kis birtokos érdekeire nézve üdvösebbnek tartja a kis birtokot a nagyobb birtoku szomszédnak jó pénzen eladni, s pénzből valamely jószág kibérlése által nagyobb kamatot huzni.

Ezek következtében Angliában a mezei gazdaság üzlete legnagyobb részben a haszonbér-

lők, ugynevezett farmerek kezeibe van letéve, s ezen körülménynek lehet tulajdonítani, hogy az oly birtokost is, ki jobbnak látja, hogy ön-maga kezelje jószágát, rendesen haszonbérlőnek — farmenernek nevezik, a jószágot pedig farm-nak.

A farm-ek nagysága természetesen nagyon különböző; lehet látni 50 köblösön kezdve néhány ezer köblösig; azonban a legtöbb 280—1200 köblös közt változik. Ezen különbözőség azon előnnyel bír, hogy minden haszonbérlő kap kívánságához, pénzéhez és ismereteihez mért haszonbért.

Az angol haszonbérlő általában véve, mint gazda és ember oly nagy mértékben bír szép tulajdonokkal, hogy tulajdonainak rövid rajzolására nem leend érdek nélküli olvasóink előtt.

Az angol haszonbérlőt mindenütt szakismerettel s társadalmi műveltséggel bíró embernek találja az utazó, a ki testestől lelkestől hivatásának él. Mint gazdának szerencséje a rajtok oly tisztán látszó angol jellem azon sajátján alapul, miszerint az elevenséget józan meggondolással, a kitartóságot jó kedéllyel szerencsésen párosítva bírják, a mi őket tevékeny s egyszersmind kedves ember gyanánt tünteti fel. Vendégszeretetök nem kisebb, mint a minőt magyar gazdáinknál találunk; boldognak érzi magát, ha vendégét teljesen kielégítheti. Tevékenysége által csaknem mindig életgondtól ment életet tud magának szerezni, vagyonossága képesíti az élet ártatlan örömei élvezetére, melyek a jóllétre s a megelégedésre oly nagyon befolyanak. Házi portékái rendesen egyszerűek, de a rend és tisztaság soha sem hiányzik, s habár asztalán a szájszikkandó csemegék szokatlan vendégek, de az izléses és erőteljes étek s ennek legfőbb alkotó része, a jó hús soha sem hiányzik.

Az angol haszonbérlő szép iránti vonzalma lakának minden részeiből kitetszik. A nyájas lakóházat rendesen mindig szép kertek körülvetik, s az egész eleven gyepével körülvett farm egy nagy kerthez hasonlít, mire igen sokat tesz azon körülmény is, hogy imitt amott a lábak szögletein, a dombokon és oly helyeken, hol a földművelésnek akadályul nem szolgálnak, gyümölcsstermők diszlenek.

Azon benyomás, melyet egy ily egész farm gyakorol az emberre, igen kedves érzést gerjeszt a szemlélőben, mert a mindent környező nyugodtság, és megelégedtség mellett a haszonbérlő éber és gondos szeme feltűnő jelét adja annak, hogy nem aluszékonyság és hanyagság, hanem szorgos munkásság lelkesíti az egészet. A társaságos viszony, melyben a vidékek ha-

szonbérlői élnek egymás közt, a kölcsönös lelkesülést nagyon elősegíti, közölvén egymással gazdasági terveiket s azok eredményét, és azon versenyzés, miszerint mindenik felül akarja mulni a másikat, az őszeses gazdaságra igen jótékony befolyást gyakorol.

Ha ezen állapotot a magyar gazdákéval összehasonlítjuk, úgy találjuk, hogy a mi gazdaságunk, különösen a kisebb birtokosok kezei közt mind azon hiányokkal és fogyatkozásokkal bír, melyek Angliában csak századok előtt divatoztak a gazdaságban, s melyeket most azon századok gazdasági vétkeinek bélyegeznek. Mert habár nálunk imitt amott a nagyobb birtokosok meg is kezdték az üdvös gazdasági reformot, azonban általában véve, gazdáink még a két vagy három forduló gazdasággal vesződnek, melyben a takarmánytenyésztés hiányzik, a marhatartást silányul folytatják, a földek soványok, a gazda erszénye pedig lapos.

Anglia a váltógazdaság bölcsője. A tapasztalás legelőbb itt tanította meg az embereket arra, hogy ha változatlanul szalmás növényt tenyésztenek, a föld termőereje nagyon kimerül s egyszersmind bajosan kivihető, hogy a föld a káros befolyásu burjánoktól tisztán maradjon; továbbá átlátták azt is, hogy nagy terjedelmű rétekre és legelőkre van szükség annyira marhatartásra, mennyire a kellő trágya előállítására szükséges. Mind ezen bajok elhárítására a váltógazdaságot alkalmazták, és nem sok idő kellett arra, hogy e sok haszonnal kínálkozó gazdasági mód a jó iránt fogékony Angliában általánosan elterjedjen.

Kezdetben a váltógazdaság négy forduló volt, az 1-ső évben kapás növények (répa, pityóka), 2-ban árpa, 3-ban lóhere, 4-ben búza. Ez által az ugar ki lön küszöbölve. Gazdáinknak bizonyosan feltűnik a répának ily nagy mértékbeni termesztése. A répa vagy turnips név alatt az angol gazda különböző répafajtákat termeszt, melyet állatai számára kostul használ. Mivel Angliában a gazda marhatenyésztésnél kiváltképen a hizlálásra van tekintettel, természetes, hogy az oly takarmányt termeszt inkább, melyek nagyobb hizláló erővel bírnak. A tapasztalás az angol gazdákat arra tanította, hogy a répa a húst tömöttebbé és jobb ízűvé teszi, mint akármely más tápszer; ezért a répát oly nagy mértékben is tenyészik, hogy az idegen elbámul rajta.

Az angol mezei gazdaság fenyőpontját teszik a mesterséges takarmányrétek, a lóheretáblák. Az angol gazda a lóherét soha sem termeszt csak magára, hanem mindig más fűfajokkal elegyesen,

s mindig jó erőben lévő az előtt jól mivelt puha földet választ számára, s oly sűrűen veti, hogy azon eljárást a mi löherés gazdáink pazérlásnak mondanák. Angliában egy köblös földbe 20–24 font löhere és fűmagot is belévetnek, nálunk pedig egy negyedét vagy harmadát is elegendőnek tartják, s aztán bámulják, ha löheréjük mégis ritka; pedig a tömött vetés az idő viszontagságait jobban kiállja, mint a ritka. A takarmánynövények közt Angliában leggyakoribb a piros és fehér löhere, a luczerna, a thymoteus és angol ray-fű.

Angliában az égaly is nagyon kedvező a mezei gazdaságra. Az országot tenger kerítvén, a tél nem oly hosszú és kemény, mint nálunk; ellenben a nyár sem oly heves, tartós szárazság és tartós esőzés nem oly gyakoriak mint nálunk; az angolországi gyakori tömött ködökről nekünk alig van fogalmunk is. Midőn nálunk a 20 fokos hideg nem a ritkaságok ritkasága, s a mezei munka öt hónapig is nyugszik, Angliában a hideg csak kivételképen hág 5 fokra s ennél fogva a mezei munka is csak kevés időre szűnik meg.

Mind ezen körülmények rendkívül kedvezőleg hatnak a mezei gazdaságra s jövedelmeségét nagyon elősegítik.

Trágyának Angliában is kiváltképen a marhaganét használják. Erre vonatkozólag az első alapszabály abban áll, hogy a ganét nem kell hosszszon és nagy csomókban az ugynevezett érés műfolyamának kitéve hagyni, hanem lehető rövid időn ki kell hordani s beszántani a földbe, minthogy különben sok trágyázó anyag megy kárba. Ha kénytelenek a ganét hosszszonban benn a csomóban tartani, ganélével gyakran megnedvesítik s rétegenként földet tesznek közébe.

Más trágyaszerek közt kiváltképen a csontlisztet, olajpogácsát, gypszet, égetett meszet és márgát alkalmazzák.

Mind azon gazdák, kik Angliát látásból ismerik, nem tudják elég elevenen rajzolni azon meglepő benyomást, melyet a jól mivelt mezők gyakoroltak rájuk.

Azonban az oly munkát csak szorgalmas kezek és jeles gazdasági eszközök vihetik végbe. Az angolországi gazdasági eszközök közt nincs egy is ősidőből való, melyet a maradék eldődeitől örökölvén, azért használ, mert már meg van a nélkül, hogy javításáról legkevésbé is gondolkoznék. Minden gép, minden eszköz az angol gazdaszat használatában teljesen megfelel céljának.

A londoni nagy iparműkiállításban az angol gazdasági eszközöket egy sem multa felül, s az angolok mestersége a műipar ezen mezején szembeszökőleg kitűnt. Mi természetesen az eféle eszközöket általán véve nélkülözzük, minthogy gazdáink legnagyobb része meg van elégedve azon hiányos eszközökkel, melyek eléggé jól sem dolgoznak, de azt követelni sem lehet tőlök. Nem tehetjük, hogy ez alkalommal az angol gazdasági eszközök tárgyalásába, a mint kellene, bocsátkozzuk, szabadjon azonban mégis némelyeket futólag érintenünk.

A cséplőgép Angliában oly gyakori s általános elterjedt, hogy ritkaságok ritkasága az oly farm, melyben hiányzik. Rendesen vagy 2–4 ló mozgatja, vagy pedig gőzgép. Idegen előtt feltűnik a nagy vontató gerébje is, melyet részint a tarló közt maradt gabonátök, részint pedig a széna összegerebjelésére használnak.

A földmivelés a jó kézi és tökéletes gazdasági eszközök segélye által általában mindenütt oly tökélyre van vive, melynek párját másutt alig ha találhatni. A föld a kövektől s gyökeres burjánoktól egészen tiszta, s földalatti lecsapolások által illő szárazon tartva; ott mindenféle vetés sorba történik.

A marhatenyésztés Angliában oly virágzó állapotban s a tökély oly magas fokára van vive, hogy az idegent méltán bámulatra ragadja.

Az angolok már régóta átlátták, hogy azon marhafaj leghasznosabb a gazdának, melyet hosszszon időn át ugyanazon elvek szerint terjesztettek, s melyben a jeles tulajdonok az idő folytán állandósultak. Az angol két különböző jeles tulajdonu állatfaj párosításánál mindig arra törekszik, hogy az ezek által létre hozandó nemzedékben mind a kettő jó tulajdonait egyesítse; ha e törekvésében czélt ért, új tulajdonu marháját az elfajzástól gondosan megóvja; innen van, hogy Angliában a jeles állatokat iszonyu drága áron fizetik. Mit Angliában a lötenyésztés ügyében cselekesznek, bámulatos. Bizonyos czélra törekvés hozta létre az angol iszonyu nagy igás, a derék szántó-vető, sokra képes lovagló és kocsibeli lovakat, fel egészen a televér lovakig.

A hollandi ló sajátszerű ápolása által jött létre a nagy angol igás-ló, mely oly nagy, hogy nálunk pénzért lehetne mutatni. Noha ezen állat lassu s egész mozgása tunya, de nagy terhek hordozására kiváltképen alkalmas. Kurta vastag nyaka, széles melle, hosszszon szőrös lába s iszonyu nagy körme van, valóságos óriás ló, a

fuvarosok és nagy városi müiparüzök bizonyos luxust üznek az ily lovakkal.

Ezen óriás-ló ellentéte a scotiai pony, mely noha kicsi, mégis rendkívül erős s nagy könnyűséggel hordozza lovagját.

Egy használható jó igás lovat nem igen lehet 400—500 pfton alól venni, egy hiba nélküli kocsibeli loért pedig 800—1500 pftot fizetnek.

Azonban a szarvasmarhatenyésztés is jól fizeti magát Angliában. A téjkészítmények mindenütt drágán kelnek; eladhatásuk minden időben bizonyos; a kövér marha ára is oly kedvező és biztos, hogy a hizlalást szép nyereséggel üzhetni. Az angol a szarvasmarhatenyésztésnél főczélul a tejességet és hizékonyságot tekinti, s ha csak lehet a kettőt egyesíteni törekszik, ha éppen nem lehet ez utolsónak ad elsőséget. Már a borjuk nevelésében arra törekszenek, hogy a hizékonyságot felébrészék, s ezért a szarvasmarhatenyésztés alapjául a legelő gazdagságot tekintik. Hogy Angliában a marhahizálás nyereséges, már a hús árából is következtethetünk, mely különböző vidékekben 18 és 36 p. kr. közt változik.

Az angol még a juhaknál is főképpen a hizékonyságra ügyel; ott a gyapju csak melléktermelés. Egy kövér 3—4 hónapos bárányak az ára 9—15 pft, egy kövér anyajuhé vagy kosé 15—23 pft.

NÁDASMENTIRŐL. Sertéseim számára makot keresendő, a napokban utnak indultam a Mezsze felé, s az ut unalmi közt a rendellen faluk látásából felmerült azon gondolattal tépelődtem, miképp lehetne a falukat rendesebbé s csinosbakká tenni.

A ki a falu külső minőségéből a lakók miveltségére von következtést, az ítéletében ritkán téved; sőt azt is lehet állítani, hogy számos helységek külseje a vidék miveltségi állapotát tolmácsolja. A vagyonság a falunak nem mindig kölcsönöz szép és csinos külsőt, de bizonyos miveltségi fokozat, a szép, jó, és hasznos iránti vonzalom a csinos külsőt nem szokta nélkülözni.

Más felől az is bizonyos, hogy a faluk szépítése a lakók mivelődésére hatályos befolyást gyakorol. Ennél fogva a faluk szépítése fontosabb dolog, mint egyelőre gondolnók, s mondhatni magunk és hazánk iránti kötelesség. Ezért a mint tudom a m. kormány is e tárgyat felkarolta.

Nem tagadhatjuk, hogy mi e tekintetben jó-

val hátrább állunk sok más országoknál; már a németországi falukban is a rend, tisztaság és csinosság meglepi az embert s mintegy jól érzi magát bennök, sőt nálunk is a szász és székely faluk e tekintetben jóval feljül mulják a mi falunkat.

Nálunk többnyire minden falu közt rosszabb az ut, mint a mezőn. Rosz idő alkalmával formászerint irtózik az ember üres szekérral is némely falun átutazni, a gyalog utas pedig gyakran kénytelen nagyot kerülni, kerteken keresztül mászni, ha sárba nem akar dőlni. Mikor a falun kívül az ut már rég megszáradt, benn a faluban még soká, igen soká kell várni a kiszáradást. Nem elég, hogy a viz, ganél s más tisztátalanság az egyes udvarokról az utcára foly ki, hanem néhol némely emberek még a ganédombot is kirakják az utcára, s mindenféle szemetet oda hordnak, az utcára vetik a megdöglött kutyákat, ide huzzák ki megdöglött barmaikat stb.

A mint végig megy az ember egy falun, itt lát egy félig kifestett fedelet, melyen a még rajta maradt szalma úgy áll, mint az oly ember haja, ki hetekig nem fésülődött meg; amott a kiálló szarufa esztendők óta sohajtoz a lehullott szalma, deszka vagy zsendely után; az ablak lantornával vagy piszkos papirossal van béragasztva, a kapunak nevezett lésza, ha van is csak azért van, hogy lássák, miképp tulajdonképen ott van a bójárás, a kerítést gyakran szalmás-ganéből készült várfal képezi, az épületek falát a tapasz hűtelenül odahagyta, az udvar oly ganés és sáros, hogy az embernek nagy gondot át a bemenés stb.

E tárgyban még sokat mondhatnék, hanem minthogy ezen jelenet jó részt nem csak vidékünkben fordul elő, nem untatom vele szerkesztő urat, vagy is inkább t. olvasóit.

„A madarat a tolláról ismerik meg“ azt szokták mondani, s mit mondjunk az oly piszkos falukról, melyek tele özszeviszsza hányt nyomorult épületekkel. Mi az oka azon káros hanyagságnak, melyet falun tapasztal az ember? Bizonyosan nem a miveltség. Azon kellene tehát lennünk, hogy magunkról a lealázó kárhooztatást elhárítsuk; ezt pedig oly formán lehetne eszközölni, hogy sem költségbe, sem nagy maga megeröltetésbe nem kerülne, sőt hasznot is hajtana. A szép töbnyire hasznos is szokott lenni.

Véleményem szerint a ki a következőket figyelmére méltatja, s azokat létesíti, faluja szépülését lényegesen előmozditja.

1. Mindenki az udvarán gyűlő szemetet takarítsa az udvarán illő helyen álló ganédomb-

jára, s hordja ki mint trágyát földjére, udvarát tartsa tisztán. Kövesse e tekintetben a háromszékieket, hol nemcsak az udvart, hanem a kapu előtt is megszokták sepreni minden vasárnap és innepnap s a szemetet behordják a ganédombra, s eképp nemcsak a falu csinos, hanem a trágya is szaporodik.

2. Igyekezzen mindenki házának legalább az utcza felől csinos vagy legalább türhető külsőt adni. A mint mondám, a mi szép többnyire hasznos is. A festék a fát mind a rothadás mind pedig a szúevés ellen védi; nem kell tehát azon néhány garasra nézni, mibe az ablakráma és ajtó festése kerül. A jól megtapasztalt vagy vakolt fal többet tart, a hideget jobban kizárja; a kellően befedett fedél az alattalevőket jobban védi.

3. A faluk szépítésénél oly tárgyak is fordulnak elé, melyet az egész község tagjainak közösen kell felkarolni, hogy valami legyen a dologból. Így például, hogy a faluban az utat kétfelől illően kisánczolják, az utat, hol csak lehetséges kikövezzék, az emberek és marhák számára jó kutakról gondoskodjanak stb.

Azonban ezek és hasonló eszközlése egyetértést, közakaratot vagy közszellemet kíván, azért tehát nevelje isten köztünk a közszellemet!

Szinte feledém, mit legelőbb kell vala megemlitenem. A napokban megint két mérnök nézegette s méregette a Nádas völgyét. Mint értesültem derék vidéki parancsnokunk, az erélyes s vidékünk anyagi érdekeinek fejlődését melegen pártoló s előmozdítani kívánó Chavanne tábornok ur megszánván sárba fuladozó vidékünket, a kolozsvár-zilahai ut megkészítését czélba vette. Ezen ut szükségessége mellett nem csak egész vidékünk és Kolozsvár java, hanem a kormányási érdek is hangosan szólván, hiszszük és reméljük, hogy annak létrehozása elől a tábornok ur szokott erélye és erős akarata minden akadályt elhárítand. Vidékünk okosabb része e javára czélzó törekvést fogja tudni méltányolni, mit minden bizonynyal bebizonnyítand a reá háromló munkák kész teljesítésével. Azokat pedig, kik ugyszólva lelki vakok, kiknek a közszellemből oly kevés jutott osztályrészül, azokat csak nógatni kell, és elmennek, s majd midőn kész köves uton járandanak, áldani fogják őket is azt, kinek szilárd akarata az utat létre hozza.

Kolozsvár ezen ut által éppen annyit nyere, mint vidékünk; az anynyira megszükülő fát ezen ut nagyon fogná bővíteni s így olcsóítani; mert itt Somtelkén meglehet a jó fa nagy ölet most 8 váltó fton venni; de a rosz ut miatt a

bévitele most 20 v. ftba kerül; de ha jó ut lesz, feliért is örömet bevinnék; az ily öl fa pedig, mely bátran van anynyi, mint három öl gyalui fa, azon az áron nem volna drága.

Csak hogy azon mérnök urak nehogy az utat a kolozsvári határon a mostoni veszett uton, az északi oldalon terveznék. Legjobb lenne a teren a papfalvi hidon átvezetni s ott fel a verőfenyen. Itt az ut is jobb lenne s a kardosi hidat is lehetne cassirozni. Adja isten, hogy mentől elébb dolgosokat láthassunk e vonalon!

r. l.

Décs oct. 22-én 1852.

Gazdasági viszonyainkról semmi újat nem írhatok mivel a régi kerékvágásban pang, s a közigazgatás körében az így jobb korban tett felfedezéseknek semmi nyomaira nem találunk hazánkban, — a földet csak úgy miveljük mint őseink tevék, — a kézimunkát kimélő újabb gazdasági eszközöket senki sem használja, és a ki kísérletet is tett, azokkal felhagyott, a régi rendszerre tért vissza; azokat czélszerűbbnek tapasztalván, s a megszokás hatalmának hódolván, így a régihez való szigorú ragaszkodás gazdasági életünkbe is átment, hol pedig sok újítást czélszerűen lehetne használni. Különösen a mostani körülmények között kellene ily nemű kísérletekkel próbát tenni, midőn az urbériség felszabadulásával a földesurak nem rendelkezhetnek anynyi munkás kézzel mint régebben, és nem ritkán pénzért sem kapnak vagy csak szerfelett drágán napszamosokat; e bajon segitendő, a városi hatóság a napszámok árát meghatározta, s a munkadíj-szabásnak megvoltak jó következményei, de a visszaélések megakadályoztatására nem állottak rendelkezése alatt a kellő eszközök. A váltó gazdaságot az idén sokan jó eredménnyel gyakorolták, értelmesebb gazdáink közül, kiknek értelmesebb része a tagosítást is igen ohajtja, s s a bölcs kormánytól kegyelettel várja e tekintetbe teendő kezdeményezést és intézkedéseket, mi hogy soká nem fog elmaradni, van okunk reményleni.

A földmívelésen kívül a marhatartás és pálinkafőzés voltak a legjelentékenyebb gazdasági tényezők, — s a kettő egymással szoros összeköttetésben állott, mert a pálinkafőzés által készült moslékot (bráhát) a marhahizlálásra lehetett fordítani, de mióta a pálinkafogyasztási adó bejött, sokan a szeszgyártással, s következőleg a marhatartással is felhagytak, — pedig nem helyesen cselekedtek, mert ezen adó nem a természet, gyártó, hanem a fogyasztó községben nehezkedik, mert a pálinkát felemeltebb

áron lehet árulni, s azon közönség, mely a szesz-italokat mértékletlenül használja, megérdemli, hogy ahhoz nehezebben jusson, — s a mértékletesség terjesztessen ezen úton igen üdvös sikerrel munkálhatni.

A több gazdasági tényezők figyelmet alig érdemelnek.

Borunk alig annyira, hogy házi szükségünket csak némileg is pótolja, s a szőlőfűrtök már három évben érettségre nem jutottak; a szüret mind a mellett is oct. 28-án megkezdetik.

A környékbeli gazdák, kiknek erdejök van, gyakran látogattak gubics-kereskedők és makoltatni kívánó disznó-tulajdonosok által; de az idén egyik sem termelt. Általában az erdőtulajdonos gazdáknak jobb dolguk van, mert érdekért s mérsékelt faizás megengedéseért napszámokat kapnak gazdaságuk előmozdítására; de az erdőhasználatban sem követtetnek az okszerű gazdaság elveit; mert azok a régi rend szerint a jövőre való kinézés nélkül pusztítottak. Egy erdőszeti egylet alakítása a legsürgetősebb napi szükségünk közé tartozik. Sok helyt, hol a közigazgatási tisztviselők erélyesek, e tekintetben a legcélszerűbb intézkedések tételtek az erdőfelügyeletre nézve, milyenek a többi austriai tartományokban üdvös sikerrel használtak.

Az ideai termés eredménye középszerűnek mondható általában; leggazdagabb a szénatermés, — nincs annyira marhánk mennyire annak felemésztésére kívántatnék, — a szemes gabonák közül a törökbúza jól termelt, s megérett reményen kívül, s a szedéssel is csaknem mindenütt készen vannak, a többiek termésre középszerűnek mondhatók.

Városunk népesedése, s különösen az új tisztviselők szaporodása által a pénzforgalom nagyon élénkül s különösen az élelmi cikkek nagy kellendőségnek örvendenek, mely körülmény több hajhászokat azon elhatározásra birt, hogy azokkal üzérkedjenek; kimentek ugyan is vásár előtti napon a város végire, s mindent bevásároltak igen drága áron, hogy még drágábban eladhas-sák; ezen visszaélés megakadályozása tekintetéből a városi hatóság által büntetés terhe alatt megtiltatott, a városon kívül előlegesen bevásárlani, sőt a piacon rendes hétvásárok alkalmával sem szabad délelőtti 11 óráig nem városi lakosnak vásárolni.

A piaci rendőrség tekintetében is tételtek üdvös intézkedések. A kenyér- és sütemény-neműek sulya, koronként a gabona árához képest szabályoztatik; az egészségtelen sütemények és gyümölcsök nem egyszer lefoglaltattak. Való-

ban egy hivatását felfogni tudó és akaró rendőrség a nyilvános kereskedelmi életnek célszerű rendszabályok mellett még nagyobb elevenséget adhat, — a közönség érdekeit is szem előtt tartva.

Valamit gyári életünkről. Környékünkben két nagyobb szeszgyár alapított részvények mellett, egy cukor s egy szeszgyár, az első Kolozsvárt 100 %, az utóbbi a közel Bethlen helységébe 50 % részvény mellett — de mindkettő megbukott — de a részvényesek, kik közé tartozik alólirt is, szeretnének nyilvánosság útján értesülni a megbukás történetéről; mi történt s miként kezeltetnek a már készen volt épületek és gépezetek, mivel az azokban fekvő tőke után kevés kamatot csak lehetett volna reményleni, azok eladatván. Hogy nálunk ily nemű vállalatok iránt a közönség bizalommal nem viseltetik, oka az ily nemű eljárás. — s mindig több alkalmunk van meggyőződni arról, hogy hazánk a vállalkozó szellemű és szakértő emberek híjjával van, s most már miután a táblabíróság megbukott, sem látok semmi igyekezetet, a három szilvafák árnyában nyugvó ifju emberekben magukat szakemberekké képzésre; az özművészeti, gazdasági intézetekben egy ifju sincs környékünkől. Mit csinálhat a megérett s iskolából kikerült ifju elkeseredésében? ásit, csodálkozik s eped egy más kor után, mondván: dolgozzék csak a paraszt, én művelt ember vagyok.

Pataki F.

HÁROMSZÉKRŐL. Jelen évi időjárásunkat méltán kicsapongónak nevezhetni; a sok eső s ezt követett hives napok mezei gazdáinkra nézve valóságos csapás volt, minthogy sem a mezei munka nem folyhatott úgy, mint kellett volna, sem gabonánkat és szénánkat nem takaríthattuk úgy bé, mint szeretnénk volna; mert habár nagy gonddal mivelte földünk termő erejüket eléggé igyekeztek igazolni, de a sok eső a tenyészés bujaságát növelvén, még szemzés előtt megdőlték gabonáink, s mind a mellett is, hogy sok kalangyánk került, szemünk nem sok gyűl, még a rozsnak is kalangyája alig eresztvén egy vékánál többecske, úgy hogy most három kalangyából kapunk annyit, mint közepes esztendőben egyből. Szénánk a mi termelt is, a sok esős idő miatt, rossz minőségű; pedig a mi gazdáink mint tudva van, nagy ügyességgel bírnak a szénacsinalásban, annyira, hogy rendjük nem igen hever a földön három napon tul, minthogy ők azon közmondásukkal tartva: „a villa szárazítja a szénát“ nem bizzák rendjüket csak az isten-

adta nap erejére, hanem gyakori forgatás által segítik elé a száradást; de az idén az időjárás nem kedvezett szorgalmunknak.

Mint gondolhatni a gazdák panasza egymást érte az időjárás s a dolgok folyása ellen. Én a falumbelieket sokszor vigasztaltam, elmondván, mikép a természetben, a teremtés e nagy templomában semmi sem jöhet rendtelenségben, s a mi nekünk ilyennek tetszik azért, mert bizonyos károkat okoz, csak szabályos kifolyása amaz örök rendnek, mely a természetben munkált erők közremunkálása által jelentkezik. Gyakran úgy látszik ugyan, mintha ezen erők egymással csatára kelnének, s mégis csak a természet azon nagy céljának szolgálnak, hogy fentartsák a világot a rombolás és teremtés folyama által. A gazdai szempontból jó és rossz évek sora egymást utoljára is kiegyenlíti.

Az ily vigasztalás, igaz, a rossz időjárás által sanyargatott gazdának semmi rögtöni hasznot nem hajt, de jövőre nézve bizonyosan használna, ha igyekeznének a természet intő szavait megérteni. Ez esetben sem a bőtermésű esztendőben nem parasztkodnának a gabona hallatlón olcsósága miatt, hogy így nekik tönkre kell jutniok, sem a szűk évek nem ejtenék kétségbe sorsuk iránt.

Sok tekintetben gazdáink igen sokat tanulhatnának némely állatoktól, melyek, minthogy sem vándormadár módjára nem hagyhatják oda az élelem nélküli mezőket, sem nem alhatják keresztül az élelemmel nem kínálkozó telet, a természet által beléjük oltott ösztönt követve, a bőség idején gondoskodni szoktak a szükség idejére.

A mi gazdáink nagy része ha az áldott gabona csürbe kerül, hétfőn Sz. Györgyre, kedden Várhegyre, szerdán Uzonba, csütörtökön és pénteken Brassóba, szombaton K. Vásárhelyre hordja gabonáját, hogy mentől előbb megfoszsa magát tőle s tavaszal két áron vegyen mást helyette. Bezzeg nem így teszen a görény, melyet rendszeren üldözni szoktunk azért, mert éppen azon tápszerek nagyobb részéhez bir étvágygyal, melyekkel mi is táplálkozni szoktunk; ezen állat ösztönszerű elővigyázattal gondoskodik a bőség idejében az esztendő terméketlen szakaszáról. Fájdalom, nálunk embereknél az ösztön helyett adományozott okosság nem tud gyakran annyit kivinni, mint az állatoknál az ösztön.

A teremtő az embert a növény- és állatvilág urává tette, sőt ha a teremtés öszszes céljával öszszhangzólag jár el, az egész természetet kész szolgájának találja; azonban ha rabszolga

gyanánt tekinti és soha nem hazudó szavaira nem figyelmez, keserűen meglakol érette; bölcs szavait mindenki megértheti, ha nem csak testi, hanem szellemi szemével is akar látni. A mi gazdáink gazdasági eljárásaikban inkább a megszokás ösztönére, mint az okosság vezérletére bizzák magukat; hanem az minden esetre dicséretes bennök, hogy szokásos gazdasági munkáikat oly szorgalommal és gondossággal üzik, hogy méltán öök érdemlik meg az erdélyi magyar gazdák közt az elsőséget.

Méhet nálunk meglehetősen menyynyiségben tenyésztenek, mely gazdasági iparágnak kedvező előnyül szolgál az itt közönségesen természeteni szokott haricska, melynek virágain a rétek lekaszálása után igen bő táplálékot találnak a szorgalmas méhek egész őszig. Gazdáink azonban nem igen akarnak tanulni a méhektől, melyek oly példaadólag intenek a közerőveli munkásságra. A székely ember jellemében az irigység, a közszellem ezen káros ellensége, nagyon befurta magát, s akadályul áll útjában az üdvös vállalatoknak.

A közszellem fejlesztése seholt sem idézhetne elő üdvösebb eredményeket, mint éppen a gazdaszatban. Az ember elkülönözve hármely pályateren is keveset tehet: csak mint a méhek társaságos közrehatás által képes nagy dolgokat végrehajtani, tehát a közhasznuságot élete feladatául kell elismernie, ha csak családja és nemzete számára mézkészletet kíván gyűjteni. Ezen mézkészlet a nemzeti vagyonosság által van kifejezve, a mi semmi nem egyéb, mint az egyesek folyvást növekedő jólléte.

Háromszék eddigelő oly nagy menyynyiségű pityókát természetelt, menyynyit Erdélyben egyetlen egy vidék sem; nem azért mintha a természet vagy föld mostohasága által gabona helyett ennek természetésére lett volna utalva, mert hiszen szebb búzát sem természetnek Erdélyben seholt, mint Háromszéken; hanem mert a gazdaszatban ennek sok hasznát vették, különösen pedig a sertéshizlalásban, marhatelelésben használták gazdáink; régebb nem volt ritkaság az oly székely gazda, kinek 2—300 köböl pityókája megtermett, mely körülmény S. Szentgyörgyön egy pityókás-pálinkagyárt is hozott létre. Azonban a közelebbi években mutatkozott s az idén is mutatkozó pityókatermés alig adja vissza a magot és ráfordított költséget. Mind e mellett is a pálinkafőzést nyereményesen üzhetni, minthogy e székben aránylag a fa sem drága, a rozs pedig oly olcsó, mint tán seholt Erdélyben, köböl 6 vft.

Az időjárás mind Moldovában, mind pedig Oláhországban — mint halljuk — csak olyan volt mint nálunk; ott is sok kárt tett az eső a gabonában és szénában, hanem a törökbúza mint mondják jó volt; mely körülmény a háromszéki gabonaárra nagy mértékben befoly. Az említett országokban a marhadög még mind nem szűn-
vén meg, piacaink üresek az odavaló marháktól. A mi marháink közt semmi ragályos betegség nem pusztított, csak jövőre nézt juhainktól félünk némileg, hogy a sok esős idő eredményeül a métely miatt akkor pusztulandának el, mikor a drága kosztot már felemésztették. B.

Bukarest. October. Minthogy Angliában a gabonaárak megcsökkentek, az e tekintetben augusztusban itt történt élénk bevásárlások is láthatólag meggyérültek. Csak a törökbúza tartja azon magas árat, melyet augusztus közepén ért el, minthogy ezt mind Angliára, mind Triestre nézt keresik. A szőlőhöz a legvérmesebb remények voltak csatolva, de minthogy az idő egyszerre meghűlt, tartanak, hogy nem fog eléggé megérni, s a bor nem lesz oly jó, mint a tavalyi. Noha az oláhországi borok a jó illatok, sőt a kedves izűek közé tartoznak, kivitelre nem alkalmasak, minthogy két évnél tovább nem tarthatók s általában hajóra rakni nem lehet. Ha ez nem így volna, a szomszéd Oroszországba sokat lehetne kivinni s Oláhországra nézt igen nagy hasznot hajtana. Mult évben körülbelől 900,000 austriai akót (3,500,000 vadra) szürettek, melynek felét az országban használják fel, másik feléből pálinkát főznek. Akója nagyban 3—5 forinton, a kemesebb hegyi bor 4—10 forinton adatott el. Az országban még igen nagy mennyiségű bor van, melyen minden áron szeretnének tul adni, hogy az ideai termésre üres edényekhez jussanak. A szürettel a gazdászati teendője végezve van. A fái gyümölcsöket nem említettük, minthogy a gazdászati ezen ága itt igen hanyagul üzetik. A szilvára nézt kivételt lehetne tenni, azonban ez sem enni, sem kifőzni nem jó, mert a legrosszabb nemű s csak a kárpáti égalt alatt tenyésztik valamivel jobban. Még kevesebb figyelmet érdemel a pityóka; a nép nem eszi, csak a városokban, ott is inkább az idegenek használják, mint csemegét.

A vágómarhák kivitele e hónapban nagy volt, azonban austria nézt, piacaink szükségletét tekintve, kisebb, mint minőnek lenni kellett volna. Ennek oka a gyakori kiviteli megtiltások, melyek rögtön kiadatnak, ha csak egyet-

len marha is a dög miatt elvesz. E miatt már sok marhakereskedő rajta vesztett, különben is igen sok véletlen esemény befolyása alatt álló üzlete nem lévén biztosítva, s marháját inkább más piacra hajtatta, hogy mint beszózt húst árulja el a hajósoknak. A tapasztalás mutatja, hogy a marhadög Oláhországban csak mint lassan terjedő ragály lép fel s egész vidéket ritkán, az ország minden részét pedig soha sem lepi meg merőben. Igaz, hogy gyakran mutatkozik, de feltünése helyén hamar el is enyészik.

A sertések kivitele austria az által igen megcsökkent, hogy Kalarasch és Kalafatban vágóházakat állítottak fel; az angol üzerek már 17,000 darab sertést vásároltak beszózás végett. Ezelőtt a legnagyobb mennyiség austria vitetett, most angol kereskedők útján Malta-, Olaszhon- s Angliába szállítatik.

Utmérnök Lalanne a verestoronyi utnak Rimnik, Slan és Mehedinze helységekön keresztül Orsova felé vitelét megrendelte, hogy tavasszal a bukarestit Giurgevo felé lehessen folytatni, míg a tömösi vonalon e főváros irányába egyelőre csak anynyiban lesz segítve, hogy a Prahová: hid készítettik. Lalanne igen jól tudja, hogy e fejedelemség jóllétét lényegesen elő fogja mozdítani az, ha az austriai közlekedés mind a Dunán, mind országutak által a Kárpátokon keresztül megalapittatik. A hospodár hg is azon teljese-
sen alapos nézettel van, hogy az, mi Oláhországra nézve hasznos, Erdélyre nézve is az, s Erdély jóllétét hiszi emelni az által, ha az Oláhországot előmozdítja. Az ezen építésekhez szükségelt pénzösszegek igaz, hogy igen korlátozottak. de a kormány gondoskodni fog, hogy azok a legjobb módon használtassanak. A bojárok eddig a legnagyobb közönnyel nézték a közlekedés helyreállítását. De már átláttak, hogy egyedül a dunagőzhajózás is az e folyó melletti jószágok értékét háromszorozta, s biztosan várják, hogy a járható utak által az ország belsejében s a Kárpáthok mellett fekvő jószágaikra nézt is hasonló előnyök eszközöltetnek. S ezért most inkább, mint valaha hajlandók a kormányt e vállalatban segíteni. (Austria.)

T. Szerkesztő ur! Falusi ember létemre csak mikor az esős idő nem engedi a mezőn doldozást s beszorit a szoba falai közé, van időm az udvar számára járó valamelyik ujságlapot élvezni s a világ folyásával a mennyire lehet megismerkedni. S minthogy mostanában a politikai ujságok meddők, s aztán mi falusiakul csak is kötve hiszünk nekik, elévettem a Hétilapot,

s mint látom ön levelezői himezetlen hámozatlan tudatják a vidékeken történeteket; de azt a hiányt látom, hogy a Kolozsvártt helyt történő dolgok közül sok oly kimarad, a) mi különben megérdemli, hogy tudja az olvasó és nem olvasó közönség.

Közelebről több ügyes bajos dolgaim Kolozsvárra hajtottak. Betegem lévén, egy recepttel, melynek nyomán már egyszer egyik gyógyszer-tárban megcsináltak volt 36 prkt az irt orvosságot, bemegyek a legközelebbi gyógyszer-tárba, s átadván a receptet, a mint rendelték, fél óra mulva visszamentem az orvosságért; s kérdvén, mi az ára a gyógyszernek, 42 prkt fizettetének velem. Én ugy tudom, hogy a gyógyszerész uraknak törvényesen kiszabott percentet lehet és kell venniök, s meg nem foghattam s foghatom még most is, hogy eshetik, hogy egyik gyógyszer-tárban ugyan azon orvosság drágább, mint a másikban. b) Ha visszaélésen alapul ezen eljárás, méltán büntetést érdemlene.

Gabonámat a fizetett napszámok magasságához képest elég olcsón eladván, holmi régibb urasági kontó kifizetése végett, minthogy már ez iránt megszólítottak, sőt egyébbel is fenyegettek volt, bémegyek az illető kereskedőhez. Szándékom tudatván, kérem a számlát; s bámulásomra az ez előtt négy évvel kelt kontóban 63 ftnak irt összeg a nélkül, hogy az óta csak egy krra is vásároltak volna, mostani számla szerint ugyanazon könyvből most 75 ftra ruga. Mutatván a régibb kontót, eléggé mondák, hogy az tévedésből történt, de a szerint tett fizetésemet mégis elfogadák. De hát ez miféle dolog t. szerkesztő ur? c) Ha ily dolgok is történnek, s e mellett a megengedett 25 percent helyett 50 — 80 percentet is rántanak, lehet-e aztán csodálkozni, hogy egy kereskedő részint valódi, részint pedig költött 2000 fttal kereskedést nyit, s a mellett, hogy oly házat tart, mint egy dominiummal bíró uraság, néhány esztendő lefolyta után emleletes házat veszen Kolozsvártt d) s még a nem eléggé okos földesurakat is alázatos szolgálivá teszi.

Mi szegény falusi szántóvetők ugy szólva

- a) A mi halad, nem mindig marad el. Eddigelő mindent még nem karolhattunk fel. Sz.
- b) Az egész dolog titka abban rejlik, hogy több gyógyszer-tár lévén, az egyik, hogy publicumot szerezzen, olcsóbban fizeteti az orvosságot, mint szabva van. Sz.
- c) Ezt bizony, magyarul, csalásnak nevezik.
- d) Hiába! A pénz, ha jól kezelik szaporit, azt mondta a Rothschildok apja. Sz.

egész éltünkön át tartjuk a földet, mégis alig kaparhatunk annyit össze, mennyivel a mindennap szükségéit fedezzük s jól érezzük magunkat ha mink van, adósságtól szüzen megtartjuk. Gazdagságra csak ritka tehet e pályán szert, az is többnyire csak sok nélkülözés által. Ha nem pályánk legalább ártatlan, s nem nyomja lelkünket azon szomorító öntudat, hogy más zsirján hizunk.

Azonban azon nagy aránytalanság, mely a mezei gazdaszat terményei s a kereskedés kezeiben forgó kéz- és gyáripár czikkeinek ára közt létezik, komoly megfontolást, s ha lehetséges, igazságtevő segílyt igényel; mert ha a szegény mezei gazdának mindent drágán kell vennie s a magáét olcsón eladnia, így tönkre jut hazánkban a gazdaság; s mivel a földbirtok tulajdonó része a magyar faj kezei közt van, a gazdaság sülyedésével nemzetünk van és lesz leginkább sujtva. Egy falusi.

Gutta Percha.

A gutta percha (mond pertsa) oly általánosa használt anyag, anynyi mindenféle készül belőle, hogy felőle némi ismertetést nyujtani, hiszszük, nem lesz érdektelen.

Ez egy erdői fa megszilárdult nedve, mely a keletindiai szigeteken, a malakkai tengerszoros partjain, Borneo szigeten s a szomszéd tartományokban felesleg mennyiségben terem. Alapelemei ugyanazok, mikből a kautsuk (gumi elasticum áll) de ezen kívül még oly tulajdonságokkal bír, melyek ettől megkülönböztetik és sokkal többféle czélra teszik használhatóvá.

Felfedezése és termelése felől következőt tudhatni: Már 1822-ben, midőn Montgomerie angol orvos Singaporeban a kautsuk többféle nemeit vizsgálgatta, beszéltek neki bizonyos gyantáról, melyet gutta gireknek neveztek, melyet azonban ő nem láthatott, ugy szintén a gutta pertcháról és gutta tubanról, melyek, mint mondák még jobbak és szilárdabbak. Montgomerie, ki azután Bengaliába ment, csak Singaporeba visszatérte után, 1842-ben látott egy malay favágó kezében egy fejszenyelet, mely sajtáságos anyagból látszott lenni, s melyben Montgomerie a gutta perchára ismert. Ez alkalommal tudta meg azt is, hogy miként készítik.

Figyelmesb vizsgálás után ugy találta, hogy azt sok esetben hasznosabban lehet alkalmazni, mint a kautsukot, s mutatványokat küldött belőle Londonba és Calcuttába.

A fa, melyből a gutta-perchát nyerik, a malayi szigetek legnagyobb fái közé tartozik, s

s oly vastagra nő, hogy átmérője 3—4 lábnyi, de épületre nem használhatni. Gyümölcséből olajt készítenek, melyet a lakósok ételökhöz használnak. Mily nagyszámu lehet e fa a malayi szigeteken, kitünik abból, hogy a belőle nyert nedv mely 1842 előtt ismeretlen volt, most évenként sok száz tonnára menő mennyiségben szállítatik Angliába, ugy hogy csak 1848-ban 3,000,000 fontot vittek oda, s ez évenként növekszik. Azonban félni lehet, hogy e fa, a nedv eszélytelen előállítás miatt, maholnap ki fog irtatni. Ugyan is egy tán százéves fát levágnak, lehéjjaznak s a tejalaku nedvet csövekbe gyűjtik, hol hamar megszik. Egy fa 20—30 font nedvet ad. Ha az ily fát ugy kezelnék, mint például a nyírfát, — t. i. megcsapolnák, alkalmasint több éven keresztül lehetne használni; de ez a mód a lakósok előtt igen lassu, s ha valaki követné is, a legtöbben az ilyen megkimélt fát csak levágnak, mert az erdők, hol a föld különösen el nincs adva, mindenkivel közös tulajdonok. Felszámították, hogy az 1845-től 1848-ig kivitt mennyiség után ítélve, a levágott fák száma már 70,000-et tehet.

Lögyutacs érczboríték nélkül.

Ezen nem régiben feltalált gyutacsok állanak egy egészen egyalaku, minden részben tökéletesen, rögtön és biztosan fellobbanó anyagból, mely már magában annyira szilárdsággal bír, hogy külső behatások ellen nem szükség érczburrokba tenni. Azonban noha a gyutacsok száraz állapotukban minden lehető alakot képesek felvenni, s épen e tulajdonságuk teszik e találmányt, mely nemcsak Austriában hanem Angol és Franciaországokban is kiváltságot nyert, minden hasonló gyártmányok felett kitünőve. A fegyverek zárainak végtelen tökéletesedés van nyitva, mint-hogy az eddigi gyutacsborítékok miatti alakzatra nincs szükség többé. E gyutacsok találnak minden eddigi fegyverhez, melyhez lökupakok használtattak, csak másként furt csapra van szükség. S e kis változtatás oly kevéssé költséges, hogy az új találmány terjedésének bizonyynal nem állja útját, sőt általános használatáról kezeskednek következő jó tulajdonai:

1. Mig az eddigi gyutacsok érczboritéka a csapon marad s néha szétröppenne veszélyes sebet ejt, ez új gyutacs oly tökéletesen elég, hogy száz lövés után sem kell a csapot megtakarítani. 2. Noha semmi boriték által sincs védve, ez új gyutacsnak a nedvesség nem árt; sőt nedvesen vagy épen a vizalatt is tökéletesen fellobban s

sem meleg, sem hideg viz, sem borszesz, sem valami gyenge savany nem képes jótulajdonaitól megfosztani. 3. Fellobbanása nem történik oly könnyen, mint a régi gyutacsoké. Pusztá dörzsölés által meg nem gyúl, s a legerősebb ütés által sem, ha fán fekszik. Lassu nyomásnak annyira ellenáll, hogy ez anyagot száraz állapotjában is csavar közt szét lehet zuzni a nélkül, hogy fellobbanna. E végre két ércz közt kell gyors csapással megütni, s ekkor oly tökéletesen meggyul, hogy a lövés sokkal biztosabb és gyorsabb vele, mint minden eddigi lökupakkal. 4. Gyujtó ereje oly nagy, hogy a löport 44 hüvelyk távolságra fellobbantani képes, s ez által a lövésnek végtelen sok előnyt ad, mig a közönséges lökupak a töltés löporát soha mind meg nem gyujtja, ugy hogy annak egy része rendszeren gyujtalan löketik a csöven ki, — ez új gyutacs az egész töltést meggyujtja, s ebből azon előny származik, hogy ezután kevesebb löpor szükségeltetik egy lövésre, vagy a mi mindegy, ugyanazon töltés nagyobb erővel birand. 5. Mint-hogy ez új gyutacs a nedvességnek ellentáll, a fegyvert a rozsdásodástól is jobban védi, mint a régi. A leghuzamosb használat után sem lehet a csapon vagy kakason rozsdát venni észre. 6. Végre sokkal nagyobb meleget képes kiállani, mint a régi, — ugy hogy a leggyorsabban egymásra következő lövéseknél sem lehet félni, hogy a csap felmelegedése által meggyujtassék. G.....

Fa-mosaik.

E végre legczélszerűbben januar hónapjában levágott juharfát kell használni. Miantán a nevezett időben levágott fa négy hétig vagy még toább is hevert, kereszt-szeletekbe vágják, minthogy a kereszt-szeletek (fournier darabok) egyforma fahabot adnak, nem mint a fa hosszában vágottak. Egyébiránt a szeleteket nem szükség éppen egyenes keresztirányban, hanem lehet csaponyólagosan vagy rézsutosan is vágni. Az ekép kapott furnierszeletek pácza jönnek, s különböző színekre festik, mely alkalommal azon körülmény szolgál előnyül, hogy a keresztvágásu szeletek könnyebben felveszik és állandóbban megtartják a festéket, mint a fahosszára vágottak. Az oly szeleteket, melyeknek fejéren kell maradni, oly timsós vízben, melyhez kevés kremsi fejer festék adatott, kell főzni. Az ekép kezelt furnierszeleteket különböző színöszszeállítás szerint rendezve ugy kell özszenyvezni, hogy kisebb nagyobb fadarabot alakítsanak. Ezen darabot ismét, csak hogy már

most a fa hosszában,ournierszeletekre kell vágni, melyeket ha tetszik legott lehet mosaikmunkához alkalmazni, vagy pedig a mester tet-szése szerint különböző rendezés és szincopor-tositás után megint öszsze lehet enyvezni, s ismét harmadszor is szeletekre vágni, melyek a színes mosaik munka anyagául szolgáljanak. Hogy a faszeleteket öszszeenyvezés után szoritókba kell srófolni, felesleges emlitenünk. Ily módon va-lamint hoszszu habos, ugy pontos szeleteket is csak oly mosaik munkához kaphatni, hol a mun-ka felszine egyenes; ha pedig görbére van szük-ség, azon esetben a szoritóban srófoltt szeleteket meg kell hajtani, ugy a mint a szükség kívánja.

Mivel ugyan azon öszszeenyvezett darab fából akármikor lehet színes ournierszeleteket vágni a szükséghez képest, ezen eljárás mód az ily munkák készítését tetemesen alábbszállítja.

KOLOZSVÁR oct. 28. Szüretünk, mely oly nagy innepélylyel szokott folyni, hogy némelyek a szöllőtermés értékét csaknem felülmuló költ-séget tesznek a nagy ebédekre, most is ezen régi jó szokás megtartásával folya le. A szü-ret meghatározott napját megelőző nap (24-dike) vasárnap lévén, a szép idő anynyi embert csalt ki a szőlőhegyek felé, mintha valóságos orszá-gos vásár lett volna azon a tájon. Zene, pus-kadurranások s estvefelé ropogó rákéták röppe-nései nem hiányzottak; a jó kedély csevegései, szóval minden megvolt, csak a valóságos jó szőlő hiányzott. Hogy hegyeink körülbelöl hány veder musttal fizettek, azt megmondani most nem tudjuk, de anynyit igen is mondhatunk hogy az idéni termés általában véve, mind menyenyiség mind pedig minőség tekintetében még a tavalyi termést sem üti meg. Jobban fizettek az idén a szőlőhegyek gyümölcscsel mint szőlővel; mert daczára annak, hogy az idéni gyümölcstermés egész Erdélyben roszul ütött ki, a mi hegyeink, melyekben fekvésöknél fogva a tavaszi hives és száraz északi szél nem dulhatott, mindenféle gyü-mölcscsel gazdagon voltak koszoruzva. De mivel éppen ezért a vidékröl, jelesen pedig Kolozsvár gyümölcöséböl, Zilah környékéröl kevés gyü-mölcs jött piacunkra, a jó nyers szilva vékája 2 vft, söt 2 ft 30 v. kron is költ; a gonddal szedett téli alma vékáját is 2 v. rfton árulják.

— Városunkban a pokolvarnak többen lettek áldozataivá. Egy timár családjában egyszerre három egyénezen ütött ki, kik közöl a családft földbe is vitte. Némelyek ugy vélekednek, hogy a marhadögben elhullott marhák bőrének feldol-gozásából eredett a baj.

Szombalon, folyó hó 23-kán nyitá meg Szelig a József, egyik legszakértőbb ven-déglöink egyike, az Óvár és Monostorutcza szeg-letére áttett vendéglöjét. Csinos könyomatu hir-detmény hívá meg a vendégeket, mi igen szép számu vállogatott közönséget gyujte fel. Pong-rác L. zenekara az estvét nemcsak kellemessé, mondhatni estélylyé emelé. Pongrácz Lajos saját szerzeményü változataiban klarineton, öcscse Pongrácz J. a velencei karneval s több csár-dásban hegedün folytonos tapsban, tetszésben ré-szesültek.

H I R F Ü Z É R.

— A m. kormányzóságnak f. hó 12-én kelt rendelete által a kolosi sóakna mivelése no-vember 1-re megszüntetik. Az innen vásárolt söt ezután a tordai vagy déésaknai bányák-ból kell szerezni, mire nézt a feljogozott sóáru-sok utasittatnak, hogy a nevezett helyeken első megjelenésök alkalmával sóárulási engedélyöt bėjegyéztetés végett magokkal vinni el ne fe-ldjék.

— A cs. kir. austriai kormány kieszközölte, hogy Moldovában bizottmány állittassék fel, mely a moldovai vámhivatali kezeléseket austriai alatt-valók irányában ellenörizze, s az Austriávali közlekedést minden lehető úton elősegitse.

— Egy bécsi gépész kémények tisztítására igen czélszerű gépet talált fel, mely idővel a ké-ményseprés mesterséget fölöslegessé fogná tenni. A feltaláló kiváltságért folyamodott.

— A new-yorki iparmükiállítás épületének terve Európába is elérkezett. Az épület alakja négyszögü kereszt, melynek középpontján 130 láb magas kúp van, s itt fog állani Washington szobra. Az egész épület tere 111,000 négy-szög láb.

— Bécsben állandó lithographmükiállitást terveznek.

— Nottinghamban, Anglia fő csipkeszövő városában sodronyból (drót) készítnek csip-kéket. Rájöttek ugyan is, hogy az ott haszná-latban lévő Bobbinetféle géppel ép oly jól lehet drótból, mint gyapotból fonalat sodortatni. A sod-ronyszöveteket készítik ágyfüggönyöknek, szü-nyoghálóknak, sapkáknak és fejkötőknek. Ez iparágnak nagy jövöt ígérnek Angliában. Ko-runknak volt fentartva ruhákat üvegből és csip-kéket vasból szöni.

— Hirszerint a belgrad- konstantinápolyi vasút építése el volna határozva s jövö tava-szon a munkához fognának.

— A pénzügy ministerium figyelmezteté az adóhivatalokat, miszerint az 1, 2, 3 és 6 váltó krajczárosok, a váltóban teljesítendő fizetések miatt, tovább is forgalomban maradnak. Egyéb-iránt azon határozat tovább is érvényben fog állani, miszerint a váltóbani rézpénzjegyek, ha fizetésként mennek az állami pénztárakba, ezek által újból ne adassanak ki.

— Augustus hóban a cs. kir. posta által 2,826,383 bélyegjegyes, 400,112 bélyegjegytelen levél, 1700 távirati status- és 3571 magán-tudósítás mozdított elő. Az összes bevétel 798,565 a kiadás 751,220 ftra rugott.

— A velencei tartományokban a szüret rosszszul ütött ki, minek oka részint a szőlővész, részint a legutóbbi felhőszakadások.

— A német vám- és kereskedésügyi értekezletek Bécsben nem sokára ismét kezdeteket veendik.

— A persa kormány megbizást adott Bécsben mulató tolmácsának a persa bányák számára néhány kitünő bányászt szerezni.

— Az oktatásügyministerium helybenhagyta, hogy Brünnben a kézművesek számára vasár-napi és esti iskola állíttassék fel.

— Ez év folytán a birodalomban 140 új postahivatal állíttatott fel.

— Ő Felsége jóváhagyta a vaspályának Steinbructól Horváthország felé leendő építését.

— A földmívelési ministerium a birodalom minden részeiből tudósítást gyűjtet a jelen év termése felől; a részletes adatok aztán egy főkimutatásban fognak a nyilvánosságnak átadatni.

— Az ujhelyi tanács, kereskedőtársulat s összes czéhok 1800 forintot ajánltak fel egy ott felállítandó 4 osztályu realtanoda szükségére. A felszólítás e végre a temesvári keresk. és iparkamara által tétetett.

ELEGYTÁR.

A hizó sertések étvágyát állandóan megtartani fontos feladata a hizláló gazdának, ha a hizlalással sok időt és tápszert nem akar elveszteni. A sertés falánk állat s kivált ha nedvdús eledelt adnak neki, kezdetbe nagy étvágygyal falja fel s hamar hizásnak indul; azonban bizonyos idő múlva étvágyát elveszti, a legjobb eledelt is ott hagyja s nem igen javul, s a gazda ideje és a gabona még is fogy, a nélkül, hogy a szalonna gyarapulna. Ezen kedvetlen körülményt kikerülheti a következő, még mindig sikerrel alkalmazott szer által: mindennap adjon sertésének két marék oly zabot,

melyet következő módon sózott bé: egy edénybe 2 napra való rétegenként, különösen pedig feljül megsózott zabot teszen s az egészre kevés vizet tölt. Mivel a zab megdagad, nem kell az edényt épen teli tenni. Az oly hizó sertések, melyeknek ezen elegyitékből naponta adnak, étvágyukat állandóul megtartják, s eledelőket soha sem hagyják magok előtt.

Fogfájás ellen. A kik koronként ezen bajban szenvednek, nem fogják rossz neven venni, ha egy oly szerre figyelmeztetjük, mely kivált falun csaknem minden időtájban feltalálható, és még nem tudunk olyant, ki ezen szert használván üdvös sikerét nem tapasztalta volna. Az egész a következőből áll: keressen bogáncsot, ennek a fűsujét a kezével vagy egy kés segélyével bontsa fel és benne találni fog egy kis hernyót; ezt megfogván dörzsölje bé fájós fogába s fájdalma úgy eltűnik, mintha kézzel vették volna el. Vagy a hol a gyógyszer-tár inkább kézügyben van, mint a bogáncs, a következő, egy ügyes bécsi orvos által adott receptet csináltassa meg: Ungv. Rosar. unc. 1 spirit. salis ammon. caust. d. 1. M. D. ad fict. Ezen kenőcsöt kívül dörzsölje bé állába, hol a fájós fog áll, s hogy ne zsirozza el a párnát stb. tegyen reá egy vékony lenrongyot. A fájdalom ez által is legott elenyészik.

Jute-nak nevezik az új szöveti anyagot, a melylyel most Angliában foglalkoznak, a mely a kender és gyapott között áll, és a melylyel az ángolok az amerikai gyapottat kiszoríthatni reménylik. A jute olyas kenderfaj, a mely Bengál síkjain terem. Keletindióban e növényt natta-jute-nak gheenallapaat-nak is hívják. E szálás növénynek az a tulajdonsága, hogy szálra is lehet fésülni, és karatolni is, e szerint a len és gyapott tulajdonságával is bír. Az ebből kelmet oly szépen lehet fejériteni, hogy a selyem sem fénylik szebben. Aztán feldolgozható elegy a selyemmel, gyapjuval, lennel és gyapottal. A londoni mükiállításon már volt belőle: flanell, tricot, sima kelme és posztó. Angliába már 20,000 tonna ilyen anyagot vittek bé, a mit igen fontosnak tartanak.

Észak-amerikában egyik városban kísérletet tettek kövezés helyett öntött vas kockalapokkal rakni ki az utat; a melyek egy hüvelyknél vastagabbak, fölül kereszt-rovatokkal vésve, hogy a lovak ne sikamodjanak, főveny és mész elegyítéssel úgy összefoglalva, hogy a legterhesebb szekér nyomása sem választhatja el egymástól. Ezen kívül kevesebb költségbe kerül mint az új kövezési mód, és a lovak na-

gyobb terüt könnyebben húzhatnak rajta; hat hónap óta legkisebb romlás sem mutatkozott éppen ott, hol legterhesebb szekerek jártak rajta mindennap.

A villanyos telegráfot hovatovább újabb használatra fordítják. Az orleansi vaspályán mindenik locomotiv villanyos készüléttel bir, a melyet bármely pillanatban a vasút mellett lévő sodronyhoz akaszthatnak, ez által a közelebbi állomásokkal értekeznek, a legkisebb bajt rögtön tudathatják s kérhetik a szükséges segedelmet.

Pénzügy. Az 1852 évi május 15-kén kelt rendelet szerint a forgásban levő statuspapirpénz összege 175.000.000 ftot nem haladhat meg, s ebből a f. é. sept. 4-én felvett statuskölesön által 2.500.000 ft. törlesztetvén, f. é. sept. végén a forgalomban lévő állampapirpénz legnagyobb összege 172.500.000 ftra olvadt le. A valósággal forgásban levő, s az adó- és egyéb közpénztárakban találtató statuspapirpénz sept. végén összesen 162.197.305 ftot tön, u. m. 3 per centes kamatozó pénztár-utalványokban 269.115 ft 3%-tes kamatozó kincstárjegyekben 18.996.400 ft., kamatlan kincst. jegyekben 116.954.640 ft., Magyarország közjöveldelmeire kibocsátott utalványokban 14.654.645 ft., sorsjátékos statuspapirokban 3.151.925 ft., sorsjátéknélküli statuspapirokban pedig 8.170.589 ft.; összehasonlítva tehát az augustushavi forgalommal, apadt a statuspapirpénz: 3%-tes kamatozó pénztárutalványokban 27.655 fttal, 3%- kamatlan kincstárjegyekben 2.234.900. Magyarország közjöveldelmeire kibocsátott utalványokban 1.297.593, s sorsolható statuspapirokban 314.732, összesen 3.874.880 fttal; ellenben növekedett a forgalom, kamatlan kincstárjegyekben 1.079.915, ki nem sorozható statuspapirokban 60.515, összesen 2.734.450 fttal. Lombard-velencei kincstárjegyekből f. é. sept. végén még 1.611.555 lira volt forgásban.

Könnyebbitett üvegszállítás. Közönségesen tudva van, miszerint a rámba foglalt üveg-portékák szállításánál nem ritkán fordul elő azon eset, hogy egész láda legfinomabb üveg-neműek széttörve érkeznek a szállítás helyére. Ezen kellemetlen körülmény kikerülése tekintetéből Baselben, midőn az üvegportékákat a londoni világiparműkiállításra szállították, egy igen egyszerű szert használtak, s az eféle portékák mind szerencsés állapotban érkeztek Londonba. Az óvószert egyszerűen abban állott, hogy körülbelől 1 hüvelyknyi széles papiros-pántlikákat ragasztottak keresztülköszul az üvegekre

oly módon, hogy azok az üvegeket fél négyszeg láb mezőkre osztották. Ezen szer hatása abban látszik alapulni, miszerint a papirosdarabok az üveg rezgését akadályozzák, vagy legalább gyengítik, már pedig az ily rezgések szokták a szét-törést eszközölni.

Porcellán iró táblák. Angliában mind azon czélokra, melyekre nálunk a kötő táblát használják, igen czélszerűen porcellántáblákat használnak. Erre plajbászszal nagyon jól és világosan lehet írni s az írást nedvesített szivacsos vagy pedig ujhegygyel teljesen le is lehet róla törölni. A porcellántáblák a kötő táblák felett sok és nagy előnyökkel bírnak: a szép fehér alapon a barna plajbászírás a legkielégítőbben olvasható; a tábla soha sem karczolódik, zsirt, izadságot stb. nem szí bé, s így könnyen tisztán tartható; továbbá nincs szükség arra, hogy hozzá külön plajbászt tartson az ember, mi ha eltalál veszni, sokszor nem lehet legott kipotolui, míg a közönséges plajbász jóval inkább kipotolható, nem is említvén azt, hogy a közönséges plajbászt könnyen lehet hegyezni, a köplajbászt pedig bajosan s elrontja a kést. Igaz, hogy a porcellántáblák drágábbak is, mint a kötő táblák. Londonban egy porcellántábla, mahagoni rámba foglalva a nagysághoz képest — csak egyet vásárolva 1—2 ezüst huszas. Közelebről vizsgálva a porcellántáblákat, következőket lehet rajtok észrevenni: körülbelől oly vastagok mint a kötő tábla, erősen átlátszó, oly kemények, hogy a tollkés hegyével csak bajosan lehet karczolni, s ilykor is barna vonal képződik; nincs máz rajta, még is fénylő, sima tapintatu, sokkal simább, mint a közönséges mázatlan porcellán.

Vajbészás angolosan. Végy két rész czukrot, és egy rész salétromot, ezeket megtörve elegyítsd össze, s ezen vegyitékből végy 12 lat vajhoz egy latot, s gyurd össze jól, tedd kemény edénybe, s kösd bé jól hogy a levegő ne férjen hozzá. Az így, s a közönséges módon csak konyhasóval sózott vaj közt felette nagy különbség van mind szépségére mind jóizűségére, mind tartósságára nézve, hanem a sózás után csak három hét múlva kell haszonra fordítani, hogy az alatt a só járja át jól.

Földtrágya. Belgiumban közönségesen földdel trágyazzák őszi vetés alá nem csak a sovány de még a jó szántót is, de nem úgy, hogy máshonnan vinnék a földet a szántóra, hanem úgy, hogy mivel ottan a gabonát 10—12 lábnyi szélességű ágyásokba vetik, az ezek közti barázdákat fél, sőt egész lábnyi mélységre kiásák, s a kiásott földet az ágyásokra elteritik.

Ez által a mag új földbe esvén, dúsán nő, s az ágyások vizenyössége is megszűnik, mert a viz ezen barázdákba veszi magát, a mit pedig a szántóföld ezen barázdák által kiterjedésében veszti, azt kipótolja a dúsabb termés. Ha szintén nem alkalmazható is a száz vékás lábokban, még sem árt ezt is tudni. Káposzta földeken, veteményes és kenderes kertekben pedig éppen czélszerűleg lehet alkalmazni.

Sajt csinálás. A württembergi Wochenblatt-ban azt írják, hogy egy ember igen igen jó sajtot tud csinálni a már lefelezett téjből is, és ennek módját leírva s kinyomatva kész megküldeni mindenkinek, a ki azért két aranyat küld bérmentes levélben. Bár menynyire ohajtandó volna is ezen sajt csinálás módját megtanulnunk, a midőn mi még a feles téjből is csak rosz sajtot tudunk készíteni, de mivel ezen ismerethez csak aranyért lehet jutni, annak megtanulását kénytelenek vagyunk mostanról elhalasztani.

A gőz mint tűzoltó szer. Minekutánna Fourmeyron ismételve figyelmeztetett ezen tárgy fontosságára, Donai-ban a Mezier ur főnö-gyárában támadott tűz megoltása tisztán igazolja, hogy a gőznek mekkora hatása van a tűz eloltására. Ottan t. i. éppen azon szobában hol a hehelő gépek voltak, tűz támadván, az ott levők közül valakinek eszébe jutott, hogy a gőz-üstből bocsássák oda mind a gőzt. Az említett szobán keresztül ment egy gőzcső, ezt hirtelen kijukasztották, s a gőz kiomolván, a szobában a tűz néhány perc alatt kialudt.

A szőlőbetegség okai közé tartozik valószínűleg a szőlőtőnek igen korai metszése is. A tapasztalás legalába arra mutat, hogy az olyan tökéek, melyek april havában metszettek meg, egészségesek maradtak, ellenben a korábban megmetszettek ugyanazon szőlőben elrothadtak. E körülmény megegyeznék azon nézettel, miszerint a szőlőbetegség a tökének igen nagy életereje s kifejlődéséből származik.

O r i á s t e k n ő s b é k a.

Orvos Shea a jó reménység fokáról borzasztó nagy teknősbékát küldött az angol királynénak ajándékba. Hossza orrahegyétől farka végeig 7 láb; magosága menésekor 3 láb; vastagsága 7 láb 8 hüvelyk. A feje csak 8 hüvelyk hosszú, és 6 hüvelyk széles; e szerint teste nagyságához képest nagyon kicsiny, mint minden ily nemű állatoknál. Ez állat ereje borzasztó nagy. Ha 4 ember a hátára áll, könnyen hordozza. Nehézsége 5 mázsát nyom. Életidejét 180 évre teszik.

GAZDASÁGI LEVELEK.

Pest, octob. 17. A gabonaforgalom folyvást csak a helybeli fogyasztásra szorítkozik, de az árak tartják magukat. Nehány nap óta a kukoricza kapósabb kezd lenni, s nemcsak szükségre, hanem speculatióra is szedik. A bécsi gabonabörzén egypár hét óta tapasztalható pangás kellemetlenül hat vissza a győri s mosonyi piacokra, hol mostonság már jobb árakra számították, miután buza eddigelé más évekhez képest aránylag sokkal kevesebb szállított fel, s az utóbbi esős idő a Bánságban is megszakasztotta a szállítást, hol jelenleg a buzát csaknem drágábban veszik, mint Mosonyban adják. Egyébiránt Bécsben erősen hiszik, hogy a buza iránti hangulat nem sokára javulni fog, mert a közönséges kenyérnek való magas ára mellett a buza mostani nyomott ára nem maradhat meg. Különben mostanság valami fényes áremelkedéssel nem igen kecsegtethetjük magunkat, mert a megszorított bank-kölcsönzések miatt a speculansok pénzforrása bedugulván, mint halljuk, egynémely pesti gabonakereskedő bevásárlásait már is felüggeszté

M. H.

Temesvár, oct. 15. A nagyon száraz nyár aggalmasakká tette a gazdákat a tél kora és kemény beköszöntésére, azért minden áron szántani és vetni iparkodtak, ez által mindamellett a kereskedési forgalmat egészen megakasztván. — Kereskedőinknek úgy látszik foguk fáj a tavaszi 20 ftos vételek után, miken mérőnként 2—3 vftot vesztek, azért most épen visszavonulnak a vevéstől, mert Bécsben az ó-buzának tömeges felhalmozása miatt maig is mind lefelé mennek az árak. — Aztán az a bizonytalanság, melyben őket a változó hírek tartják külföldnek maig sem tudni, jó vagy rosz termése felől, egészen elvette kedvüket a speculatiótól. Ehhez járul a kevés kelet, a rozsnak és kétszeresnek felöltő hajhászása a tiszta első buzát megközelítő áron, holott eddig csak ritkán érte el ennek fele árát: mindezen ritka jelenet zavarba hozza, vajjon mihez nyuljon, mi biztosítja neki csak vagyona biztos megkapását is? A buza? hiszen ezt bitang árért vesztegetik, holott nem is nagyon keresik. A rozs? jelenleg keresett cikk, de a buzával egyenlő értéke még sincs, miként adjon tehát ő egyenlő árt érte? — Nyugtalan, parázson ülő nyugalom van most az üzlet emberei közt, mert felülről a vásárok nem biztatják, itt az árakat szeretné lenyomni, de a régi magas árért sem hoz a földész munka és sár idején: ha ellenben két hetet még késik, az idő

közélgése miatt a télhez, a vízre bizni nem meri többé. Meglátandjuk a jövőt. M. H.

Somogyban az őszi igen kellemesen köszöntött be, a szép meleg és esős napok egymást váltogatják. Vetegetésre a legjobb idő jár; a szántóvető kívánsága teljesül: porba vethet. A kukoricza, hol a nyári rekkent meleg meg nem csökkenté, szépen fizet. Hajdina, (haricska) ha még csak néhány napig dér nem éri, bőven lesz; de a hol későn és épen agyag földbe vetették, ott aligha érik meg az idén. A hajdina a homokos sovány földet szereti, a jó agyagos földben örökké virágzik. A gabona ára valamivel feljebb szökkent, mint september havában volt, mit a zsidók ünnepe elmúlásának s a vetegetésnek lehet tulajdonítani. Kaposvárott a buza erd. köble 12, rozs 9 vfton kel; tavasziak: árpa 10, zab 6 v. fton. — A meleg nyár három héttel előbbre rug-

tatá a szüretet. Bor közepszerű termelt, de jobb lesz, sokkal jobb mint a múlt évi.

Vasmegyében az idén buzából meglehetősen termés volt, de a rozs legtöbb helyen igen soványan gyümölcsözött, s a mi lett is, teli van szeméttel. Arpa igen kevés, zab csaknem semmi! pedig az árpának még szalmájára is igen rá vagyunk szorulva, miután sarjut nem kaszálhatván, a szüleségnek nagy szükiben vagyunk. Erősen hiszszük, hogy az árpának jelenben mérsékelt ára is nemsokára fel fog igen emelkedni, miután bortermeünk is igen rosszszul ütött ki, csak $\frac{1}{3}$ részét adván a tavalyinak, s ez se jó, mert a folytonos esőzések miatt a szőlő felette megrothadt. Bor tehát nem sok lesz, árpa is kevés, pedig a sörivók száma egy idő óta igen nagy. Kukoricza termésünk türethető, burgonyánk elég; de már is kezd rothadni. M. G.

A kolozsvári keresk. s iparkamara befolyása mellett szerkeszti Berde Áron, tanár.

PIACZI ÁRJEGY:

Erdélyi köből.	Búza.		Elegyb.		Rozs.		Árpa.		Zab.		Törökbúza.		Hús.	Gyertya. 1 font.
	ft.	kr.	ft.	kr.	ft.	kr.	ft.	kr.	ft.	kr.	ft.	kr.		
Kolozsvár oct. 28-kán	15	20	12	40	10	—	—	—	4	48	8	24	15 $\frac{1}{2}$	52 $\frac{1}{2}$
Décs octob. 23-kán	14	—	11	—	8	40	—	—	3	20	6	40	13 $\frac{1}{2}$	56

Bécs octob. 25. Agio: arany 23 $\frac{1}{4}$, ezüst: 15 $\frac{7}{8}$.

MAGÁN-HIRDETÉSEK.

12.

Epen most jelent meg nálam és kapható Brassóban: Németh Vilmos, Dézsen: Krémer Samu, Debreczenben: Telegdi, Fehérvártt: Kluger Mózes, Kolozsvártt: Burián Pál, Barra és Stein, Tilsch, N. Bányán: Kiebeling, N. Váradon: Telegdi. N. Szebenben: Steinhausen, M. Vársárhelytt: Barra és Stein, Szászvároson: Németh Vilmos, Sz. Udvarhelytt: Incze Dani, Tordán: Székely és Fekete, Zilahon: Bikfalvi uraknál

KOLOZSVÁRI NAPTÁR 1853-ik évre

IX. év képekkel
Füzve, s bélyegezve 15 kr. pp.
Kolozsv. octob. 25. 1852.

Tilsch János,
könyvtáros és kiadó.

13.

ELADÓ SZEKÉR.

A külső Középutczában 541 számú háznál egy fedeles szekér eladó.

14.

ELADÓ JÓSZÁG.

Gál Sándornak Buzás-Boesárdi rész-jószága örökön eladó. Bérmentes levelek által értekezhetni a Kolozsvártt lakó tulajdonossal.

15.

FELSZÓLÍTÁS.

Mint a ki Kövári „ERDÉLY TERMÉSZETI RITKASÁGAI“ című újabb művet még a jövő hóban sajtó alá adni szándékozom, azon alázatos kérést intézem az iro-

dalom barátihoz, méltóztassanak magán képgyűjteményeikből minél több Erdélyi tájképet eműhőzi lemetszetés végett, hozzám beküldeni. Mind azon tájkép, melyben nem építmény a főtényező, használható. A nyerendő képeket, legyenek azok kézrajzok vagy metszvények, a magok eredeti tisztaságukban köszönettel visszaszolgáltatni magamat kötelezem.

Kolozsv. oct. 29. 1852.

Tilsch János,
könyvtáros és kiadó.

Nyomatott a rom. kath. lyc. könyvnyomó int. betűivel, kiadó TILSCH JÁNOS könyvtáros.